

Остапенко Марина Анатоліївна DOI: 10.17721/2415-881x.2020.85.252-253

Доктор політичних наук, доцент, професор кафедри політичних наук
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
<https://orcid.org/0000-0002-4412-0229>

e-mail: m_ost@i.ua

ПОЛІТИКА І ПРАВО В ТРАНСФОРМАЦІЙНИЙ ПЕРІОД: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВЗАЄМОДІЇ

Рецензія на книгу: Кукуруз О. В. Взаємодія політики і права у процесі суспільної трансформації в Україні та Республіці Польща. Київ: Видавництво «ФОРМ-Подолін І. В.», 2020. 368 с.

Зв'язок між політикою і правом в українській науковій літературі часто відображається статично, без зв'язку з реальними умовами, в яких ці явища формуються. Розуміння політики і права інколи засновується на концепціях зарубіжних вчених, які зорієнтовані на вже сформовані системи та базуються на цінностях, традиціях, звичаях конкретних суспільств. Відтак не всі поширені у стабільних демократичних країнах ідеї придатні для вивчення і вдосконалення політики і права в Україні.

У зв'язку з цим надзвичайно актуальним є монографічне дослідження О. Кукуруз, в якому політика і право аналізуються у схожих умовах в Україні та Республіці Польща — в період суспільної трансформації. До теоретико-методологічної бази дослідження, окрім сучасних українських і польських вчених, залучено праці мислителів кінця ХІХ — початку ХХ століть, тобто періоду кардинальних змін. Проаналізовано оригінальну концепцію Л. Петражицького — «політику права» та один з її найвідоміших видів серед сучасних польських вчених — політику правотворення.

Проаналізувавши тлумачення політики і права в сучасній українській і польській науковій літературі, авторка приходить до висновку, що дослідники не завжди свідомо обирають підхід до розуміння цих явищ, а також змішують різні підходи до одного й того ж явища. Внаслідок цього взаємозв'язок між політикою і правом уявляється у вигляді домінування одного явища над іншим.

Монографічне дослідження О. Кукуруз кардинально відрізняється від усіх наявних в Україні досліджень щодо політики і права, оскільки воно ґрунтується на функціонально-телеологічному підході до розуміння цих явищ. Авторка обґрунтовано підтримує версію про зв'язок між політикою і правом у формі взаємодії, а не домінування. Під час трансформації політичні рішення і правові норми формуються одночасно, їх об'єднуючими елементами названо спільні функції і мету в суспільстві.

Взаємодію політики і права на практиці авторка розглядає як взаємовплив політичних рішень і правових норм, який відбувається завдяки колективним та індивідуальним суб'єктам (парламенту, уряду, президенту,

конституційному суду, політичним партіям, політикам, політичним діячам, політологам, юристам-вченим, юристам-практикам, громадянам та ін.), що беруть участь у врегулюванні певної суспільної проблеми.

Вивчення політичних і правових аспектів форми державного правління, парламентської коаліції, виборчої системи в Україні та порівняння з їх аналогами в Республіці Польща показує — як загальні закономірності зумовлені трансформаційним періодом, так і специфічні риси притаманні лише українській практиці. Особливу увагу приділено прийняттю конституції та змінам до неї, що показують ставлення до державної політики і чинного законодавства в країні.

Розглянуто явища, що супроводжують розроблення і реалізацію політичних рішень і правових актів у двох державах і позначаються спеціальними термінами. Серед таких: політична доцільність, політична інструменталізація права, інфляція права та ін. Ці терміни слугують показниками для виокремлених авторкою реальних моделей взаємодії політики і права в Україні та Республіці Польща — партикулярної і корпоративної.

Систематизація українського і польського досвіду взаємодії між політичними рішеннями і правовими нормами спонукали авторку створити належну модель взаємодії політики і права — суспільно корисну. Ця ідеальна модель, на відміну від реальних моделей, повинна засновуватися на таких показниках, як ефективність політичної діяльності, ефективність правового регулювання, загальний добробут. Складовими суспільно корисної моделі визначено: наукову основу, ціннісну складову, інформаційний компонент, політичну і юридичну відповідальність.

Справедливо звернуто увагу на необхідність: підвищення ролі наукового консультування органів публічної влади; залучення вже існуючих практичних рекомендацій науковців, зокрема щодо ефективнішої діяльності парламенту, ретельнішого підбору посадових осіб, що уповноважені приймати суспільно важливі рішення; створення механізмів реалізації політичних рішень і правових актів.

В основі новаторської праці широка джерельна база, що включає: наукові праці українських і польських політологів та правознавців; політичні документи і правові акти обох країн; аналітичні матеріали українських і польських неурядових інституцій; соціологічні дослідження; власні напрацювання і досвід експертно-аналітичної діяльності.

Авторка внесла вагомий внесок до методології дослідження взаємодії політики і права, рецепції ідей вчених трансформаційних періодів, поєднання теоретичних і практичних аспектів дослідження суспільних явищ. Монографія містить низку корисних як для студентів, так і для викладачів теоретичних і практичних висновків. Державні службовці, ознайомившись із цією працею, зможуть комплексно осмислити політичні й правові процеси, які відбуваються в країні, дізнатися їх позитивні й негативні характеристики, зрозуміти основні недоліки та запобігти негативним наслідкам у майбутньому.

Рецензія надійшла до редакції 19.11.20

© Остапенко М. А., 2020 253